บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two group pretest-posttest design) (บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร, 2547) เพื่อศึกษาถึงผลการใช้โปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลการมีส่วนร่วมของครอบครัว ต่อพฤติกรรมการดูแลทารกป่วยด้วยโรคปอดอักเสบของมารดา โดยมีรูปแบบการทดลองดังนี้ (Winer et. al., 1991; Shadish et al., 2002)

กลุ่มทดลอง	O_1	X	O_2
กลุ่มควบคุม	O_3		O_4

O_1 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลทารกโรคปอดอักเสบของมารดาก่อนได้รับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว

X หมายถึง โปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว

O_2 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลทารกโรคปอดอักเสบของมารดาหลังได้รับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว หลังการทดลอง 2 สัปดาห์

O_3 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลทารกโรคปอดอักเสบของมารดาก่อนได้รับการพยาบาลปกติ

O_4 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลทารกโรคปอดอักเสบของมารดาหลังได้รับการพยาบาลปกติ หลังการทดลอง 2 สัปดาห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ มารดาของทารกที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบที่เข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือมารดาของทารกที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบที่เข้าพักรักษาตัวที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีเป็นครั้งแรก ในระหว่างวันที่ 9

มกราคม 2550 - 16 มีนาคม 2550 โดยมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมในการวิจัย (inclusion criteria) ดังนี้

1. มีบุตรเป็นทารกที่อยู่ในช่วงอายุ 1 เดือน – 1 ปี และได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์เฉพาะทางกุมารเวชกรรมว่าเป็นโรคปอดอักเสบและไม่มีภาวะแทรกซ้อนอย่างอื่นร่วมด้วย

2. ทารกมีอาการไม่รุนแรงถึงขั้นวิกฤติ เช่น ใส่ท่อช่วยหายใจ (Endotracheal–tube) หอบเขียว สัญญาณชีพไม่คงที่ ค่าความอิ่มตัวของออกซิเจนในเลือด (Oxygen Saturapion) ต่ำกว่าร้อยละ 92

3. อยู่เฝ้าทารกขณะทารกพักรักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยตัวเองทุกวัน

4. ไม่เคยเข้าร่วมวิจัยเกี่ยวกับโรคปอดอักเสบหรือโรคระบบทางเดินหายใจในเด็กมาก่อน

5. ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินหรือการใช้ภาษา อ่านและพูดภาษาไทยได้

6. มารดามีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย (exclusion criteria)

1. บุตรมีอาการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นภาวะวิกฤติระหว่างที่มารดาได้รับโปรแกรม เช่น เขียว เหนื่อยหอบมากขึ้นขึ้นต้องใส่ท่อช่วยหายใจ

2. มารดาได้รับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวไม่ครบทุกขั้นตอนตามโปรแกรม

ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (Burns and Grove, 2001) โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นมารดาของเด็กวัยทารกโรคปอดอักเสบ ที่มีอายุ 1 เดือน – 1 ปี ที่เข้ามารับการรักษาในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2550 – 16 มีนาคม 2550 ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องรูปแบบของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยจึงยึดหลักขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่พอเหมาะกับการวิจัยแบบกึ่งทดลอง คือ อย่างน้อยที่สุดควรมีจำนวน 30 คน โดยในแต่ละกลุ่ม ควรมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 15 คน หากมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม (Polit and Hungler,1999) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 20 คน กลุ่มทดลอง 20 คน เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีและความเป็นไปได้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มควบคุมไว้ก่อน จำนวน 25 ราย เพื่อรอกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มควบคุมเรียบร้อยแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เริ่มดำเนินเก็บข้อมูลตั้งแต่ แรกรับผู้ป่วยจนกระทั่งจำหน่าย และผู้ป่วยเด็กแต่ละคนจะมีระยะเวลาการอยู่โรงพยาบาลไม่เท่ากัน การสุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อม ๆ กันจึงอาจทำให้เกิดการถ่ายทอดของข้อมูลจากกลุ่มทดลองไปสู่กลุ่มควบคุมได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจอาจมีผลต่อการทดลอง จึงจัดให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ให้มีลักษณะคล้ายกัน (Matched pair) ในเรื่องปัจจัยด้านประสบการณ์การดูแลเด็กป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ อายุ และระดับการศึกษาของมารดา เพื่อป้องกันตัวแปรแทรกซ้อนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการดูแลบุตรของมารดา ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านประสบการณ์การดูแลเด็กป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กป่วยโรคระบบทางเดินหายใจและ 2) กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กป่วยโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ เนื่องจากมีการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในอดีตจะมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคลในปัจจุบัน ดังนั้นบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลบุตรโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบมาก่อนจะมีการปฏิบัติพฤติกรรมในการดูแลบุตรได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (Sarafino, 1998)

2. ปัจจัยด้านการศึกษาของมารดา โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ระดับประถมศึกษา 2) ระดับมัธยมศึกษา ถึงอนุปริญญา และ 3) ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า เนื่องจาก การศึกษาจะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ดีขึ้น (Whetstone, Olew & Anne, 1989)

3. ปัจจัยด้านอายุ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่อายุน้อยกว่า 30 ปี และ 2) กลุ่มที่อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เนื่องจากอายุมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในอดีต ที่จะส่งผลต่อแบบแผนการดูแลที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีแบบแผนการดูแลสุขภาพที่แตกต่างกัน (Haris & Guten, 1986)

ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมา 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 20 คน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำแนกตาม อายุ การศึกษา และประสบการณ์การดูแลเด็กด้วยโรคทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ

	กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		
คู่ที่	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์การดูแลเด็กโรคทางเดินหายใจ/โรคปอดอักเสบ	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์การดูแลเด็กโรคทางเดินหายใจ/โรคปอดอักเสบ
1.	23	มัธยมปลาย	ไม่เคย	28	ปวส.	ไม่เคย
2.	28	มัธยมต้น	ไม่เคย	23	มัธยมต้น	ไม่เคย
3.	32	ปริญญาตรี	ไม่เคย	38	ปริญญาตรี	ไม่เคย
4.	29	ปวส.	เคย	25	มัธยมปลาย	เคย
5.	17	ประถมศึกษา	ไม่เคย	22	ประถมศึกษา	ไม่เคย
6.	27	ปวช.	ไม่เคย	29	มัธยมปลาย	ไม่เคย
7.	36	มัยมปลาย	เคย	32	ปวส.	เคย
8.	26	มัธยมต้น	ไม่เคย	22	มัธยมปลาย	ไม่เคย
9.	28	ปวช.	ไม่เคย	26	มัธยมปลาย	ไม่เคย
10.	19	มัธยมต้น	ไม่เคย	24	ปวส.	ไม่เคย
11.	27	มัธยมต้น	เคย	29	มัธยมปลาย	เคย
12.	32	มัธยมปลาย	เคย	35	ปวส.	เคย
13.	29	ปวส.	ไม่เคย	27	มัธยมปลาย	ไม่เคย
14.	28	ปริญญาตรี	ไม่เคย	29	ปริญญาตรี	ไม่เคย
15.	27	ปวส.	เคย	29	มัธยมปลาย	เคย
16.	28	ปวช.	เคย	26	มัธยมต้น	เคย
17.	22	ปวช.	ไม่เคย	28	ปวช	ไม่เคย
18.	30	มัธยมต้น	เคย	32	มัธยมปลาย	เคย
19.	31	มัธยมต้น	เคย	33	ปวส	เคย
20.	27	ปวส.	ไม่เคย	24	มัธยมปลาย	ไม่เคย

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 15 ราย อายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ราย ระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 1 ราย ระดับมัธยมถึงอนุปริญญา จำนวน 17 ราย และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 2 ราย มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กโรคทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ จำนวน 8 ราย ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ จำนวน 12 ราย

การพิทักษ์สิทธ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้มีการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างโดยผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และการใช้สัตว์ทดลองในการวิจัย กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้คำนึงถึงความยินยอมของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มจากการแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาของการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ จะไม่มีผลต่อการดูแลรักษาพยาบาลหรือการบำบัดการรักษาที่จะได้รับแต่อย่างไร นอกจากนี้ในระหว่างการวิจัยหากกลุ่มตัวอย่างไม่พอใจ หรือไม่ต้องการเข้าร่วมในการวิจัยต่อจนครบตามกำหนด กลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากการวิจัยได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อการดูแลรักษาพยาบาลหรือการบำบัดรักษาที่จะได้รับเช่นกัน ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลต่างๆ จะนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลแท้จริง และหากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ตลอดเวลา หลังจากนั้นผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Patient/ Participation Information Sheet) เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (Informed Consent Form)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เครื่องมือกำกับการทดลอง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย 1. โปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว 2. แผนการสอนและสื่อประกอบการสอนเป็นรายบุคคลเรื่อง การดูแลทารกโรคปอดอักเสบ และ 3. คู่มือสำหรับมารดา เรื่อง การป้องกันและการดูแลเมื่อบุตรป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ

1. โปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิด การดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก ของ WHO (1994) และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2546) และแนวคิดในการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัวตามแนวคิดของ Schepp รวมทั้งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการให้ความรู้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของครอบครัว แนวคิดพฤติกรรมในการดูแลทารกโรคติดเชื้อเฉียบพลันหรือโรคปอดอักเสบของมารดา ทั้งในเรื่องการดูแลทารกเพื่อป้องกันโรค และการดูแลทารกเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

1.2 สร้างโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว ตามแนวคิดการให้ความรู้ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามแนวคิดของ Schepp ที่มารดาสามารถมีส่วนร่วมได้ในขณะดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ในเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพยาบาล การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมารดาและบุคลากรพยาบาล และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดูแลบุตร มีรายละเอียดของกิจกรรมในโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว ดังนี้คือ

1.2.1 กิจกรรมที่ 1 วันแรกรับ เป็นการให้ความรู้มารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบโดยการสอนเป็นรายบุคคล เรื่องการดูแลทารกโรคปอดอักเสบ พร้อมทั้งสาธิตและฝึกปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลที่จำเป็นในการดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ ในเรื่องการเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอด และการดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มารดามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคปอดอักเสบ แนวทางการปฏิบัติในการป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการช่วยเหลือบุตรที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบหรือโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ รวมทั้งฝึกทักษะที่จำเป็นในการดูแลบุตรที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบหรือโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ เพื่อให้มารดาสามารถนำทักษะดังกล่าวไปปฏิบัติเมื่อ

กลับไปดูแลบุตรที่บ้านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยก่อนการให้ความรู้มารดาจะได้รับการเตรียมโดยการให้ข้อมูลถึงบทบาทของมารดาในการดูแลบุตร และความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล รวมทั้งกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรที่มารดาสามารถมีส่วนร่วมได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล โดยมีพยาบาลเป็นผู้คอยชี้แนะสนับสนุนให้ปฏิบัติ จะเป็นปัจจัยเสริมในการสนับสนุนพฤติกรรมในการดูแลบุตรให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดของการจัดกิจกรรมในวันที่ 1 ดังนี้คือ

1) กิจกรรมที่ 1.1 เป็นการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ โดยเริ่มต้นด้วยผู้วิจัยแนะนำตัวเอง พร้อมทั้งบอกวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ เพื่อให้มารดาเด็กเกิดความไว้วางใจ เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

2) กิจกรรมที่ 1.2 ผู้วิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของมารดาในการดูแลบุตรโดยเฉพาะเด็กวัยทารกซึ่งยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จำเป็นต้องได้รับการดูแลจากผู้ดูแลหรือมารดา การที่มารดามีพฤติกรรมในการดูแลบุตรที่ถูกต้องเหมาะสมจะส่งผลต่อภาวะสุขภาพของเด็ก โดยการดูแลบุตรต้องครอบคลุมทั้ง 2 ด้าน คือ 1. ด้านการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพกันโรคและการป้องกันโรคโดยหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง และ 2. ด้านการดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย รวมทั้ง การให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรขณะบุตรพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ในกิจกรรมที่มารดาสามารถมีส่วนร่วมได้ ในเรื่อง กิจกรรมที่ทำให้บุตรเป็นประจำ เช่น การอาบน้ำ การให้อาหาร การดูแลเกี่ยวกับการพักผ่อนนอนหลับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพยาบาลที่ไม่ซับซ้อนและสามารถปฏิบัติได้หลังจากมารดาได้รับสอนและแนะนำจากพยาบาลแล้ว เช่นการเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอด การดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมารดาและบุคลากรพยาบาล โดยการที่มารดาเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการเปลี่ยนแปลงของบุตรเพื่อให้การรักษาพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสม การสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของบุตรหรือการปฏิบัติตนในการดูแลบุตรในกิจกรรมที่มารดายังปฏิบัติไม่ถูกต้อง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดูแลบุตร เช่น เมื่อบุตรมีไข้ มารดาสามารถที่จะตัดสินใจช่วยเหลือบุตรเบื้องต้นด้วยการเช็ดตัวลดไข้ เมื่อเด็กมีอาการไอมีเสมหะ มารดาสามารถตัดสินใจช่วยเหลือบุตรโดยการเคาะปอดและดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดงได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีความจำเป็นซึ่งจะเป็นปัจจัยเสริมและสนับพฤติกรรมการดูแลบุตรของมารดาให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมที่ 1.3 ผู้วิจัยให้ความรู้มารดาโดยการสอนเป็นรายบุคคล เรื่อง การดูแลทารกป่วยโรคปอดอักเสบ ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย เรื่อง สาเหตุ ความรุนแรง ปัจจัยเสี่ยง

อาการและอาการแสดง รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รวมทั้งมีการฝึกทักษะที่จำเป็นในการดูแลบุตร ในเรื่อง การเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอดและการดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มารดามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค แนวทางปฏิบัติในการการดูแลบุตรและช่วยเหลือบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รวมทั้งส่งเสริมให้มารดาได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบเพื่อจะสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรที่บ้านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยกิจกรรมเริ่มตั้งแต่ผู้วิจัยบรรยาย โดยใช้สื่อประกอบการสอนเป็นภาพพลิกเรื่อง โรคปอดอักเสบในเด็ก หลังจากนั้นจะเป็นการสาธิตในกิจกรรมที่จำเป็นในการดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ ในเรื่อง การเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอดและดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง และให้มารดาสาธิตย้อนกลับ จนกระทั่งมารดาสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยมีรายละเอียดกิจกรรมตามแผนการสอนในภาคผนวก ง ซึ่งใช้เวลาในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ประมาณ 60 นาที

4) กิจกรรมที่ 1.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของมารดาโดยการประเมินและติดตามการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและประเมินการมีส่วนร่วมของมารดาว่าหลังจากให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยแล้ว มารดาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน โดยหลังการจัดกิจกรรมการให้ความรู้เป็นรายบุคคลร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาลแล้ว ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาหลังจากเว้นระยะเวลาให้มารดาได้มีโอกาสได้ปฏิบัติกิจกรรมการดูแลบุตรและกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปพูดคุยและสอบถามถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาที่ได้ปฏิบัติแล้ว ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าว ให้การช่วยเหลือในกิจกรรมที่มารดายังขาดความมั่นใจและปฏิบัติไม่ถูกต้อง และเสริมแรงโดยการกล่าวคำพูดชื่นชมมารดาเมื่อมารดาได้ปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมประมาณ 15 นาที

1.2.2 กิจกรรมที่ 2 ในวันที่ 2 เป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิเคราะห์ ปัญหาร่วมกันของการเจ็บป่วยของเด็กด้วยโรคปอดอักเสบระหว่างผู้วิจัยและมารดาเด็กป่วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาที่เป็นสาเหตุหรือปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยของบุตรในครั้งนี้ รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหา พร้อมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของมารดาโดยการพูดจาโน้มน้าวให้มารดามีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งประเมินและติดตามการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยใน

โรงพยาบาลในกิจกรรมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ ให้การช่วยเหลือในกรณีที่มารดายังปฏิบัติไม่ถูกต้อง และมอบคู่มือเรื่องการป้องกันและการดูแลเมื่อบุตรป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ ซึ่งมีรายละเอียดของการจัดกิจกรรมดังนี้คือ

1) กิจกรรมที่ 2.1 เริ่มต้นด้วยผู้วิจัยกล่าวทักทายมารดาเด็ก โดยพูดคุยในเรื่องทั่วไปก่อน หลังจากนั้นสอบถามเกี่ยวกับอาการและอาการเปลี่ยนแปลงของบุตรที่ผ่านมา เพื่อเป็นการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและมารดาเด็กป่วย หลังจากนั้นผู้วิจัยจะพูดโน้มน้าวให้มารดามีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล

2) กิจกรรมที่ 2.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาการเจ็บป่วยของเด็กป่วยร่วมกันระหว่างมารดาเด็กและผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการซักถามความคิดเห็นของมารดาถึงสาเหตุของการเจ็บป่วยในการเจ็บป่วยในครั้งนี้ว่าคิดว่าน่าจะมีสาเหตุหรือปัจจัยส่งเสริมอะไรบ้าง เมื่อมารดาเด็กแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของบุตร ผู้วิจัยจะเริ่มพูดคุยและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับมารดาเด็กถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่คิดว่าน่าจะเป็นปัญหาในการเจ็บป่วยในครั้งนี้ หลังจากนั้นผู้วิจัยและมารดาเด็กจะร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้คอยชี้แนะและสนับสนุนในการจัดการกับปัญหา ในกรณีที่มารดาไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ว่าการเจ็บป่วยของบุตรในครั้งนี้ว่าน่าจะเกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยส่งเสริมอะไรบ้าง ผู้วิจัยจะเป็นผู้กระตุ้นมารดาโดยตั้งคำถามเพื่อให้มารดาเล่าถึงการปฏิบัติในการดูแลบุตรทั้งในเรื่องการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพและการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง และการดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ตัวอย่างคำถามเช่น ก่อนหน้านี้มารดาพาบุตรไปเที่ยวหรือดูหนังที่โรงภาพยนตร์หรือเปล่า หรือ ก่อนที่เด็กจะป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ เด็กเป็นหวัดนำมาก่อนหรือเปล่า และถ้าเป็นมาก่อนมารดาให้การดูแลอย่างไร เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาของการเจ็บป่วยของบุตรในครั้งนี้ โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมประมาณ 15 – 20 นาที

3) กิจกรรมที่ 2.3 ผู้วิจัยมอบคู่มือสำหรับมารดา เรื่อง การป้องกันและการดูแลเมื่อบุตรป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ เพื่อให้ไว้สำหรับมารดาไว้ทบทวนและเป็นแนวทางในปฏิบัติในการดูแลบุตรที่บ้าน

4) กิจกรรมที่ 2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของมารดาโดยการประเมินและติดตามการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล โดยหลังการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันระหว่างมารดาเด็กและผู้วิจัย ผู้วิจัยจะประเมินและติดตามการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาลในกิจกรรมที่

มารดาสามารถปฏิบัติได้ โดยการสังเกตและหลังจากเว้นระยะเวลาให้มารดาได้มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลบุตรและกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปพูดคุยและสอบถามถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาที่ได้ปฏิบัติแล้ว รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคและให้การช่วยเหลือในกรณีที่มารดายังปฏิบัติไม่ถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรในโรงพยาบาล โดยการพูดโน้มน้าวให้มารดาเห็นความสำคัญและปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรขณะพักรักษาในโรงพยาบาลอีกครั้งพร้อมทั้งพูดยกตัวอย่างกิจกรรมในการดูแลบุตรที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ โดยใช้เวลาในกิจกรรมประมาณ 15 นาที

1.2.3 กิจกรรมที่ 3 ในวันที่ 3 เป็นการประเมินความรู้ ความเข้าใจของมารดาเกี่ยวกับโรค แนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรโดยการป้องกันโรคและการดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้ของมารดาว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใดถูกต้องเพียงพอหรือไม่ โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมประเมินความรู้ของมารดา โดยสอบถามให้มารดาบอกเกี่ยวกับความรู้โรคปอดอักเสบ สาเหตุของการเกิดโรค ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรค รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรในด้านการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพและการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง และการดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย โดยผู้วิจัยจะคอยให้กำลังใจ ชี้แนะ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในกรณีมารดายังมีความรู้ไม่ถูกต้อง หากมารดามีความรู้ถูกต้องเหมาะสมผู้วิจัยจะพูดชมเชยให้กำลังใจมารดา หลังจากนั้นผู้วิจัยพูดโน้มน้าวเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วย หลังจากดำเนินกิจกรรมที่ 3 เสร็จและเว้นระยะเวลาให้มารดาได้ปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลบุตรและกิจกรรมในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ จะมีการประเมินการมีส่วนของมารดาโดยใช้แบบสอบถามแบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามแนวคิดของ Schepp โดยผู้ช่วยวิจัย

1.2.4 กิจกรรมที่ 4 เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนวันนอนในโรงพยาบาลของผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบที่อาจไม่เท่ากัน ในกรณีที่บุตรต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลนานกว่า 3 วัน ผู้วิจัยจะดำเนินกิจกรรมโดยให้มารดาได้รับการพยาบาลตามปกติเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่าง

1.2.5 กิจกรรมที่ 5 วันจำหน่าย โดยผู้วิจัยทบทวนแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรให้ครอบคลุมในเรื่องการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพและการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรเมื่อป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ รวมทั้งสอบถามปัญหาและให้ความรู้เพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับการดูแลบุตรที่ที่มารดายังไม่เข้าใจ โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อให้มารดามีความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรที่ถูกต้องเหมาะสมครบถ้วน เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรที่บ้านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.2.6 กิจกรรมที่ 6 หลังเด็กป่วยจำหน่ายได้ 1 สัปดาห์โดยผู้วิจัยโทรศัพท์เยี่ยมติดตามผู้ป่วยและครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัญหาและอุปสรรคในการดูแลบุตรที่บ้านภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล โดยผู้วิจัยจะเริ่มด้วยการสอบถามอาการของบุตร การปฏิบัติในการดูแลบุตรที่บ้าน รวมทั้งปัญหาและความต้องการของมารดาที่ต้องการให้ผู้วิจัยช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยจะสอนและแนะนำเพิ่มเติมในปัญหาที่มารดายังไม่เข้าใจหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง รวมทั้งพูดคุยและให้กำลังใจ และพูดเสริมแรงด้วยคำพูดที่ชื่นชมมารดาเมื่อมารดาให้ข้อมูลการปฏิบัติในการดูแลบุตรที่ถูกต้องเหมาะสม

2. **แผนการสอนและสื่อประกอบการสอนเป็นรายบุคคล** เรื่อง การดูแลทารกโรคปอดอักเสบ โดยมีสื่อที่ใช้ประกอบการสอนเป็น ภาพพลิก เรื่อง โรคปอดอักเสบในเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มารดามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคปอดอักเสบ ทั้งในเรื่อง สาเหตุ ความรุนแรง ปัจจัยส่งเสริม อาการและอาการแสดง รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ และมีแนวทางการช่วยเหลือบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รวมทั้งการสาธิตและฝึกทักษะที่จำเป็นในการดูแลบุตร ในเรื่อง การเช็ดตัวลดไข้ การดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดงและการเคาะปอด ซึ่งสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการดูแลบุตรที่บ้านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งในแผนการสอนประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล โดยเนื้อหาทั้งหมดครอบคลุมแนวคิดการดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก ของ WHO (1994) และ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2546) โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาแนวคิดการดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก ของ WHO (1994) และ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2546)

2.2 ศึกษารวบรวมเนื้อหา จากตำรา วารสาร สื่อ งานวิจัย การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง หรือมารดา และสัมภาษณ์พยาบาลผู้ชำนาญการเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลบุตรที่จำเป็นสำหรับมารดาเด็กโรคปอดอักเสบ

2.3 คัดเลือกเนื้อหาและความรู้ที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมในการดูแลบุตรของมารดาทารกโรคปอดอักเสบ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับโรค สาเหตุ ความรุนแรง ปัจจัยส่งเสริม อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน การดูแลเพื่อป้องกันโรคและการปฏิบัติเมื่อเกิดการเจ็บป่วย รวมทั้งกิจกรรมพยาบาลที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบ

2.4 กำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาในแผนการสอน ให้ครอบคลุมแนวคิดการดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก ของ WHO (1994) และ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2546) ทั้งในเรื่องการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพและการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง รวมทั้งการดูแลบุตรเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

2.5 กำหนดรูปแบบการสอน โดยใช้วิธีให้ความรู้เป็นรายบุคคล การสาธิตและฝึกปฏิบัติจริง

2.6 สื่อในการประกอบการอธิบาย ประกอบด้วย ภาพพลิก เอกสารที่ผู้วิจัยสรุปจากเนื้อหาที่รวบรวมจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ สาเหตุ ความรุนแรงของโรค ปัจจัยส่งเสริม อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน การดูแลเพื่อป้องกันโรคและการดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับแผนการสอนเรื่อง การดูแลทารกป่วยด้วยโรคปอดอักเสบ

2.7 อุปกรณ์ประกอบการสาธิตและฝึกทักษะต่างๆ สำหรับกิจกรรมการพยาบาลที่จำเป็นในการดูแลบุตร ซึ่งประกอบด้วย หุ่นเด็ก ลูกสูบยางแดงเบอร์ 2 สำหรับดูดเสมหะและน้ำมูกของเด็ก เทอร์โมมิเตอร์สำหรับวัดไข้ กะละมัง 1 ใบ ผ้าเช็ดตัวผืนเล็กสำหรับเช็ดตัวเด็ก 2 ผืน และผ้าเช็ดตัวขนาดกลาง 1ผืน ฝาขวดนมทารกสำหรับเคาะปอดทารก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบการสาธิตและฝึกปฏิบัติให้กับมารดา ซึ่งกำหนดไว้ในแผนการสอน

3. **คู่มือการป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ** ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับแผนการสอน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ โรคปอดอักเสบ ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรค การดูแลบุตรเพื่อป้องกันการเกิดโรคและแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรเมื่อเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคปอดอักเสบ รวมทั้งรายละเอียด วิธีการเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอดและดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง เนื่องจากขณะสอนมารดาอาจไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้ทั้งหมด การใช้หนังสือคู่มือให้มารดาได้กลับไปอ่านทบทวน จะสามารถทำให้มารดาเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. **เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกโรคปอดอักเสบของมารดา ภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล โดยมีลักษณะโครงสร้างเป็นคำถามปลายปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดัดแปลงมาจากแนวคิดการดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก ของ WHO (1994) และ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข (2546) โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้ คือ

1. ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบ แนวทางการดูแลโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็กซึ่งครอบคลุมถึงโรคปอดอักเสบของ WHO (1994) และกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข (2546) รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแล ของ ประกริต รัชวัตร์ (2536),มะลิวัลย์ ยามโสภา (2536), สุณีย์ คงสุข (2542), และ นิลุบล ไทยรัตน์ (2542) หลังจากนั้นทำการสร้างแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ประกอบด้วย 1) การดูแลด้านการป้องกันโรค ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา การส่งเสริมสุขภาพ และการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา การหลีกเลี่ยงไม่ให้บุตรคลุกคลีหรือใกล้ชิดกับบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่ป่วยเป็นหวัด โรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ การหลีกเลี่ยงมลภาวะที่เป็นพิษจาก ควันบุหรี่ ควันไฟ หมอกควันจากอากาศ การหลีกเลี่ยงในการนำบุตรไปในศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์หรือแหล่งที่มีคนแออัด การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค รวมทั้งการดูแลบุตรให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ และ 2) การดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา การดูแลเมื่อลูกมีไข้ การดูแลเมื่อลูกมีอาการไอหรือไอมีเสมหะ การดูแลเมื่อลูกมีน้ำมูก การนำลูกไปพบแพทย์หรือรับการรักษาที่สถานบริการสาธารณสุข นำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดามาพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมโครงสร้างเนื้อหา ได้ข้อคำถามทั้งหมด 42 ข้อ เป็นคำถามด้านการดูแลบุตรเพื่อป้องกันโรคปอดอักเสบ จำนวน 18 ข้อ และคำถามด้านการดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย จำนวน 24 ข้อ โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบให้ตรงกับพฤติกรรมของผู้ตอบมากที่สุด ข้อคำถามจะประกอบด้วย ข้อคำถามในด้านบวก (Positive Statement) จำนวน 34 ข้อ ข้อคำถามในด้านลบ (Negative Statement) จำนวน 8 ข้อ

2. รูปแบบของแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมในการดูแลทารกของมารดา แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและเด็ก ซึ่งประกอบด้วย

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยเด็ก ได้แก่ ชื่อ สกุล อายุ เพศ น้ำหนัก วันที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล วันที่จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล และระยะเวลาที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาล

2) ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา ได้แก่ ชื่อ สกุล อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบหรือโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ข้อคำถามทีละข้อ โดยลักษณะของคำตอบของแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ เป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ ตั้งแต่ไม่เคยทำเลย จนถึง ทำทุกครั้ง โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ทำทุกครั้ง	หมายถึง	มีการปฏิบัติกิจกรรมนั้นทุกครั้งที่มีเหตุการณ์ในข้อนั้น ๆ เกิดขึ้น
ทำเป็นส่วนมาก	หมายถึง	มีการปฏิบัติกิจกรรมนั้นแทบทุกครั้งเมื่อมีเหตุการณ์ในข้อนั้นเกิดขึ้น
ไม่ค่อยได้ทำ	หมายถึง	มีการปฏิบัติในกิจกรรมนั้นเป็นบางครั้งเมื่อมีเหตุการณ์ในข้อนั้นเกิดขึ้น
ไม่เคยทำเลย	หมายถึง	ไม่เคยมีการปฏิบัติในกิจกรรมนั้นเลยเมื่อมีเหตุการณ์ในข้อนั้นเกิดขึ้น

เกณฑ์ในการให้คะแนน ลักษณะของข้อคำถามซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามในด้านบวกและด้านลบ มีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ตัวเลือก	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
ทำทุกครั้ง	4	1
ทำเป็นส่วนมาก	3	2
ไม่ค่อยได้ทำ	2	3
ไม่เคยทำเลย	1	4

การคิดคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา เป็นคะแนนรวมจากแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ทั้งฉบับ หากค่าคะแนนรวมมาก หมายถึง มารดามีพฤติกรรมในการดูแลบุตรดี ค่าคะแนนรวมน้อยหมายถึง มารดามีพฤติกรรมในการดูแลบุตรไม่ดี

3. **เครื่องมือกำกับการทดลอง** ได้แก่ แบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาตามแนวคิดของ Schepp ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามแนวคิดของ Schepp โดยปรับปรุงมาจากแบบวัดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ

ดูแลเด็กที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังขณะรับการรักษาในโรงพยาบาล ของ ณิชกานต์ ไชยชนะ (2545). โดยปรับข้อคำถามให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ โดยวัดในขณะที่เด็กพักรักษาตัวในโรงพยาบาลในวันที่ 3 เป็นแบบวัดโดยให้มารดาตอบว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ตรวจสอบว่า ภายหลังจากการให้ข้อมูลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยและกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรซึ่งมารดาสามารถปฏิบัติได้ มารดามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นมากน้อยเพียงใด ซึ่งแบบวัดครอบคลุมการมีส่วนร่วมของมารดาตามแนวคิดของ Schepp ทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการดูแลกิจกรรมที่ทำประจำ การมีส่วนร่วมในการดูแลด้านกิจกรรมการพยาบาล การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ปกครองกับบุคลากรพยาบาล และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดูแลเด็กป่วย โดยลักษณะของข้อคำถามเป็นคำถามปลายปิด ข้อคำถามทั้งหมดเป็นลักษณะข้อคำถามด้านบวก (Positive Statement) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลในกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ จำนวน 7 ข้อ ข้อคำถามด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลด้านกิจกรรมการการพยาบาล จำนวน 6 ข้อ ข้อคำถามในด้านการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมารดากับบุคลากรพยาบาล จำนวน 5 ข้อ และข้อคำถามด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดูแลเด็กป่วยจำนวน 6 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 24 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า(Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยมากที่สุด จนถึงเห็นด้วย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังนี้คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยมากที่สุดในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของท่านในข้อคำถามนั้น ๆ
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยมากในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของท่านในข้อคำถามนั้น ๆ
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยปานกลางในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของท่านในข้อคำถามนั้น ๆ
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยน้อยในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของท่านในข้อคำถามนั้น ๆ
เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของท่านในข้อคำถามนั้น ๆ

โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้ คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนน	3
เห็นด้วยน้อย	ให้คะแนน	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

การกำหนดเกณฑ์ในการผ่านกำหนดการทดลอง

ในการพิจารณาให้ผ่านเกณฑ์การกำกับการทดลอง ใช้แบบอิงเกณฑ์โดยประยุกต์จากหลักเกณฑ์วิธีการประเมินการศึกษา ของ เสรี ลาชโรจน์ (2537) ซึ่งมีเกณฑ์ในการแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	ความหมาย
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ
50- 59	ขั้นต่ำ
60- 69	ปานกลาง
70- 79	ดี
80- 100	ดีมาก

ผู้วิจัยแบ่งคะแนนแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งมีจำนวน 24 ข้อ มีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 24- 120 โดยใช้อิงเกณฑ์ $\geq$ ร้อยละ 80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นเกณฑ์ในการผ่านการทดลอง จึงจะถือว่ามารดามีส่วนร่วมในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ซึ่งคะแนนที่ผ่านเกณฑ์กำกับการทดลอง คือคะแนนที่มากกว่าหรือเท่ากับ 96 คะแนน ในกรณีที่มารดาได้ค่าคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ คือน้อยกว่าร้อยละ 80 (มีคะแนนน้อยกว่า 96 คะแนน) ถือว่ามารดาไม่ผ่านเกณฑ์การทดลอง กลุ่มตัวอย่างรายนั้นจะไม่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แต่มารดายังสามารถเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ตั้งแต่เริ่มต้นการทดลองจนถึงสิ้นสุดการทดลองตามปกติ

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ากลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล มีคะแนนมากกว่า 100 คะแนนทุกคน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. **การตรวจความตรงตามเนื้อหา** (content validity)

1.1 **เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง** โดยผู้วิจัยนำเนื้อหาในส่วนของแผนการสอน เรื่อง การดูแลทารกป่วยโรคปอดอักเสบ คู่มือการป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ และภาพพลิกเรื่องปอดอักเสบในเด็กไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจแก้ไขเนื้อหา และภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังแสดงรายชื่อไว้ในภาคผนวก ก) ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ 3 ท่าน กุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาระบบทางเดินหายใจในเด็ก 1 ท่าน พยาบาลปฏิบัติการผู้ชำนาญการ 1 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ความครอบคลุม ความสอดคล้อง ความถูกต้องของเนื้อหารวมทั้งความชัดเจนของการใช้ภาษา และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 1 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและความชัดเจนของการใช้ภาษาของสื่อ คือ คู่มือสำหรับมารดา เรื่อง การป้องกันและการดูแลบุตรเมื่อป่วยด้วยโรคปอดอักเสบ และภาพพลิก เรื่อง โรคปอดอักเสบในเด็ก หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีคำแนะนำและข้อเสนอแนะในการแก้ไขและปรับปรุงดังนี้

1.1.1 แผนการสอน ควรมีการปรับปรุงดังนี้คือ 1) เนื้อหาที่สอน ควรเพิ่ม การประเมินการหายใจ และอุณหภูมิของเด็กทารก 2) ให้เพิ่มเติมรายละเอียดในกิจกรรมการสอน ซึ่งในกิจกรรมการสอนมีระบุขั้นนำ แต่ไม่ได้ระบุขั้นสอนและขั้นสรุป 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนควรเขียนแยกประเด็นให้ชัดเจนให้ตรงกับเนื้อหาและการประเมินผลในแต่ละหัวข้อ และ 4) เนื้อหาบางประเด็นมีความซ้ำซ้อนกันควรบูรณาการให้เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อผู้เรียนจะสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น

1.1.2 ภาพพลิก เรื่องโรคปอดอักเสบในเด็ก ควรปรับสีของแบบอักษร และสีพื้นให้เหมาะสมกัน ไม่ควรใช้สีที่ตัดกันมากเกินไป สัญลักษณ์หน้าหัวข้อควรเป็นแบบเดียวกันทั้งชุด บางภาพควรขยายให้เห็นรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

1.1.3 คู่มือ เรื่อง การป้องกันและการดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ ในด้านเนื้อหา ให้เพิ่มรายละเอียด ในการประเมินลักษณะการหายใจซึ่งมารดาสามารถนับอัตราการหายใจของเด็กได้รวมทั้งอัตราการหายใจที่ถือว่าเร็วกว่าปกติ ปรับเนื้อหาในหัวข้อ ปัจจัยส่งเสริมให้เกิด

โรคปอดอักเสบในเด็กให้กระชับและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในด้านสีของตัวอักษร ใช้สีของตัวอักษรมากเกินไป สีของตัวอักษรบางตัวอ่านไม่ชัด และภาพกับเนื้อหาบางตอนยังไม่สอดคล้องกัน

ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 3 ราย เพื่อประเมินแผนการสอน และทดสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) เพื่อดูความชัดเจนของภาษาและความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ภาพพลิก เรื่องโรคปอดอักเสบในเด็ก และคู่มือเรื่อง การป้องกันและดูแลบุตรเมื่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเดียวกับที่ทดลองใช้แผนการสอน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ ความเหมาะสมในการลำดับเนื้อหาลำดับภาพ และระยะเวลา และทดสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) เพื่อดูความแจ่มชัดของภาษา และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

1.2 **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดาที่สร้างขึ้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเนื้อหา ความเหมาะสม และความครอบคลุมของข้อคำถาม หลังจากปรับปรุงและแก้ไขแล้ว นำไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องของภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาคำนวณหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity index: CVI) (Polit and Hungler, 1995) และใช้เกณฑ์ค่า CVI มากกว่า .80 (Davis, 1992) โดยคำนวณจากผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการหรือกรอบทฤษฎี และกำหนดระดับการแสดงความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ (Polit and Beck, 2004)

ระดับ 1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยาม

ระดับ 2 หมายถึง ข้อคำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนปรับปรุงอย่างมาก

ระดับ 3 หมายถึง ข้อคำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนปรับปรุงเล็กน้อย จึงจะมีความสอดคล้องกับนิยาม

ระดับ 4 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยาม

โดยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นตรงกัน 4 ท่าน จาก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผลของการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา สรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การดูแลด้านการป้องกันโรค CVI = .94

ส่วนที่ 2 การดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย CVI = 1 รวมด้าน CVI = 0.97

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒินำมาพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงในเรื่องการใช้ภาษา ความชัดเจนของภาษา และเพิ่มรายละเอียดของข้อคำถาม รวมทั้งปรับปรุงข้อคำถามบางข้อเพื่อให้มีเนื้อหากระชับมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง

1.3 **เครื่องมือกำกับการทดลอง** ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือกำกับการทดลองที่สร้างขึ้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเนื้อหา ความเหมาะสม และความครอบคลุมของข้อคำถาม หลังจากปรับปรุงและแก้ไขแล้ว นำไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องของภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาคำนวณหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity index: CVI) (Pilit and Hungler, 1995) และใช้เกณฑ์ค่า CVI มากกว่า .80 (Davis, 1992) โดยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นตรงกัน 4 ท่าน จาก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผลของการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา CVI = .82

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒินำมาพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาแก้ไขและปรับปรุงข้อคำถาม เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามบางข้อ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน ตัดข้อคำถามบางข้อออกเนื่องจากมีความหมายซ้ำซ้อนกับข้ออื่น และเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ ให้ครอบคลุมเนื้อหา รวมทั้งปรับปรุงข้อคำถามให้มีข้อความกระชับอ่านแล้วเข้าใจมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปไปใช้จริง

2. **การหาความเที่ยง** (reliability)

2.1 **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยนำแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2549 – วันที่ 8 มกราคม 2550 หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Polit & Hungler,1999)

เนื่องจากเป็นเครื่องมือใหม่ จึงใช้เกณฑ์ ≥ . 70 (Burn & Grove, 2001) ได้ค่าความเที่ยงด้านการป้องกันโรค เท่ากับ .76 ด้านการดูแลเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วย เท่ากับ .76 ความเที่ยงรวมด้านเท่ากับ .84 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับดีทุกข้อ และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .85

2.2 **เครื่องมือกำกับการทดลอง** ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ ซึ่งมีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่ทดลองใช้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Polit&Hungler,1999) เนื่องจากเป็นเครื่องมือใหม่ จึงใช้เกณฑ์ ≥ . 70 (Burn & Grove, 2001) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการทดลอง ขั้นดำเนินการทดลอง และขั้นประเมินผลการทดลอง

1) **ขั้นเตรียมการทดลอง** โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. เตรียมความพร้อมของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยเตรียมความพร้อมตามขั้นตอน ดังนี้คือ

1.1 เตรียมโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว แผนการสอน เรื่องการดูแลทารกป่วยโรคปอดอักเสบ คู่มือ เรื่องการดูแลและป้องกันเมื่อบุตรป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ ภาพพลิกประกอบการสอนเรื่องโรคปอดอักเสบในเด็ก อุปกรณ์การสาธิตประกอบการให้ความรู้เป็นรายบุคคล รวมทั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือกำกับการทดลอง ดังขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1.2 ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์สุราษฎร์ธานีเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 และห้องตรวจกุมารเวชกรรม และขอความร่วมมือในการวิจัย

1.4 หลังจากได้รับอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้ากลุ่มการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 และหัวหน้าห้องตรวจกุมารเวชกรรม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอใช้สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บรวมรวมข้อมูล

1.5 ผู้วิจัยประสานงานกับพยาบาลประจำหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 พยาบาลประจำห้องตรวจกุมารเวชกรรม และกุมารแพทย์ที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เพื่อชี้แจงรายละเอียดและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เตรียมผู้ช่วยในการวิจัย จำนวน 2 คน เพื่อเป็นผู้ช่วยในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

2.1 เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคระบบทางเดินหายใจมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี

2.2 มีความยินดีให้ความร่วมมือ และเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และมีเวลาเพียงพอที่จะร่วมงานวิจัย

โดยให้ผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ช่วยกิจกรรมในโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยกระตุ้นให้มารดามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล และเก็บข้อมูลแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์พฤติกรรมในการดูแลทารกของมารดา และแบบสอบถามเพื่อวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) แนะนำตัวผู้วิจัยแก่ผู้ช่วยวิจัย

2) ให้ผู้วิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงร่างในการวิจัย และเครื่องมือในการวิจัย

3) ผู้วิจัยชี้แจง และอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการทดลอง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยซักถาม เพื่อให้มีความเข้าใจถูกต้องแม่นยำตรงกับผู้วิจัย

4) อธิบายเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแก่ผู้ช่วยวิจัย และหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งบทบาทของผู้ช่วยวิจัยในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อย่างละเอียดชัดเจนตามกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งหมด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยซักถาม เพื่อให้มีความเข้าใจถูกต้องแม่นยำตรงกับผู้วิจัย

5) ให้ผู้ช่วยวิจัยฝึกใช้เครื่องมือในการวิจัยกับตัวผู้วิจัยเอง หลังจากผู้ช่วยวิจัยฝึกการใช้เครื่องมือในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยให้ลงมือปฏิบัติจริงกับมารดาผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบภายในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการขออนุญาตมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบก่อน ถ้าได้รับอนุญาตจึงทำการทดลองฝึกปฏิบัติได้ ทำการฝึกปฏิบัติ 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ให้ผู้ช่วยวิจัยดูผู้วิจัยเป็นตัวอย่างก่อน ครั้งที่ 2 ให้ผู้ช่วยวิจัยลงมือปฏิบัติจริงคนเดียว โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกต และให้คำแนะนำหลังจากที่ผู้ช่วยวิจัยฝึกปฏิบัติเสร็จแล้ว รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยวิจัยซักถามข้อสงสัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและวิธีการที่ถูกต้องแม่นยำตรงกัน ครั้งที่ 3 ให้ผู้ช่วยวิจัยลงมือปฏิบัติจริงคนเดียวใหม่อีกครั้ง เพื่อเป็นการทบทวนการให้เครื่องมือวิจัยให้ถูกต้องแม่นยำตรงกันกับผู้วิจัยหลังจากที่ผู้วิจัยให้คำแนะนำแก่ผู้ช่วยวิจัยแล้ว เพื่อให้แก้ไขให้ถูกต้องแม่นยำตรงกับผู้วิจัย

6) ให้ผู้ช่วยวิจัยเตรียมตัวก่อนที่จะไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการอ่าน ทำความเข้าใจ และฝึกการใช้เครื่องมือวิจัยให้ถูกต้องแม่นยำทุกครั้ง

7) นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) **ขั้นดำเนินการทดลอง** เริ่มตั้งแต่ วันที่ 9 มกราคม 2550 – 16 มีนาคม 2550

ผู้วิจัยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังนี้ คือ

1) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบรายชื่อของผู้ป่วยเด็กที่เข้าพักรักษาตัวภายในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จากสมุดทะเบียนผู้ป่วยและจากแฟ้มประวัติผู้ป่วย ทุกวันในช่วงเวลา 8.00 – 18.00 น. หลังจากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ แบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 20 คน

2) เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายและลักษณะของการเข้าร่วมการวิจัย ลักษณะของงานวิจัย ลักษณะการจัดกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

3. เมื่อผู้วิจัยอธิบายเสร็จแล้ว ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นมารดาเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ ว่าสมัครใจจะเข้าร่วมในการวิจัยหรือไม่ ถ้ากลุ่มตัวอย่างยินดีและสมัครใจจะเข้าร่วมงานวิจัย ผู้วิจัยจะจัดกลุ่มตัวอย่าง 25 คนแรกเป็นกลุ่มควบคุมก่อน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างในระหว่างที่ทำการศึกษา และเพื่อป้องกันการปนเปื้อน (Contamination) ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจนกระทั่งกลุ่มควบคุมครบ 25 คน

4. เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มควบคุมครบ 25 คนแรกแล้ว ผู้วิจัยจัดทำใบกระดาษคุณสมบัติของกลุ่มควบคุมทั้งหมด 25 คน เพื่อทำการคัดเลือกกลุ่มทดลองให้มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มควบคุม โดยการจับคู่ (Match pair) ในเรื่องปัจจัยด้านประสบการณ์การดูแลเด็กป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ อายุและระดับการศึกษาของมารดา

5. หลังจากคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเสร็จแล้ว ผู้วิจัยเริ่มทำกิจกรรม โดยมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังนี้

กลุ่มควบคุม

มารดาในกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ ซึ่งเป็นกิจกรรมการดูแลตามปกติของพยาบาล และการให้คำแนะนำแก่มารดาเกี่ยวกับการดูแลทารกที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบที่กระทำโดยพยาบาลวิชาชีพขณะที่ทารกเข้ารับการรักษาด้วยโรคปอดอักเสบในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รวมทั้งการให้การดูแลตามแผนการรักษาของแพทย์ ให้คำแนะนำเมื่อมารดามีปัญหาไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลบุตรได้ เช่น มีไข้แนะนำให้เช็ดตัวลดไข้ เคาะปอดและดูดเสมหะให้เมื่อทารกมีเสมหะมากและมีอาการหายใจลำบาก หรือการให้สุขศึกษาเป็นรายกลุ่มตามแผนการให้ความรู้ที่จัดให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติภายในหอผู้ป่วย ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการของกลุ่มควบคุม ดังนี้

1. กิจกรรมครั้งที่ 1 วันแรกที่ผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบและมารดาเข้าพักรักษาตัวในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม หลังจากผู้ป่วยได้รับการพยาบาลตามกระบวนการรับใหม่ ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก ซักประวัติการเจ็บป่วยจากพยาบาลประจำหอผู้ป่วย และให้การรักษาพยาบาลเด็กตามแผนการรักษาของแพทย์ ผู้วิจัยจะเข้าพบผู้ป่วยเด็กและมารดาที่เตียงผู้ป่วย พร้อมทั้งแนะนำตัวเอง สร้างสัมพันธภาพกับมารดาเด็ก และขอความร่วมมือในการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่เข้าร่วมในการวิจัย เปิดโอกาสให้มารดาเด็กซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งให้อ่านเอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Patient/ Participation Information Sheet) เมื่อมารดาเด็กยินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงให้มารดาเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (Informed Consent Form) หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ซึ่งประกอบด้วย 2ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและเด็ก และแบบวัดพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ใช้เวลาประมาณ 20 นาที (Pre test)

2. กิจกรรมครั้งที่ 2 ในวันจำหน่ายผู้ป่วย ผู้วิจัยนัดหมายกับมารดา โดยให้มารดานำบุตรมาตรวจตามแพทย์นัดที่ห้องตรวจกุมารเวชกรรม หลังจากจำหน่าย 2 อาทิตย์

กลุ่มทดลอง

มารดาในกลุ่มทดลองจะได้รับพยาบาลตามปกติร่วมกับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการของกลุ่มทดลองดังนี้

1. กิจกรรมครั้งที่ 1 วันแรกที่ผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบและมารดาเข้าพักรักษาตัวในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม หลังจากผู้ป่วยได้รับการพยาบาลตามกระบวนการรับใหม่ ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก ซักประวัติการเจ็บป่วยจากพยาบาลประจำหอผู้ป่วย และให้การรักษาพยาบาลเด็กตามแผนการรักษาของแพทย์ ผู้วิจัยเข้าพบผู้ป่วยเด็กและมารดาที่เตียงผู้ป่วย พร้อมทั้งแนะนำตัวเอง สร้างสัมพันธภาพกับมารดาเด็ก และขอความร่วมมือในการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่เข้าร่วมในการวิจัย และขออนุญาตติดตามผู้ป่วยทางโทรศัพท์ เปิดโอกาสให้มารดาเด็กซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งให้อ่านเอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Patient/ Participation Information Sheet) เมื่อมารดาเด็กยินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงให้มารดาเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย (Informed Consent Form) หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยแบบใช้แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 2ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและเด็ก และแบบวัดพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 20 นาที (Pre test) จากนั้นจะเป็นขั้นตอนการเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยผู้วิจัยอธิบายถึงกิจกรรมที่มารดาในกลุ่มทดลองจะได้รับตามโปรแกรม หลังจากนั้นจะเป็นการเริ่มกิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เป็นรายบุคคล เรื่องการดูแลทารกที่ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมดังนี้คือ (ใช้เวลา ประมาณ 60 นาที)

1.1 เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการสร้างสัมพันธภาพ โดยการพูดคุยซักถามในเรื่องทั่ว ๆ ไปก่อน หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้มารดาได้พูดคุยเกี่ยวกับบุตรเพื่อสร้างความคุ้นเคย และเกิดความไว้วางใจ

1.2 ก่อนเข้าสู่กิจกรรมการให้ความรู้ ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของมารดาในการดูแลบุตรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อภาวะสุขภาพของเด็ก รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล โดยอธิบายและยกตัวอย่างประกอบถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ ในเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำเป็นประจำให้บุตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพยาบาล การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมารดาและบุคลากรพยาบาล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดูแลบุตร และพูดถึงความสำคัญของกิจกรรมการมีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนพฤติกรรมการดูแลบุตรที่

ถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งพูดโน้มน้าวเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มารดาได้ปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล

1.3 ให้ความรู้เป็นรายบุคคล เรื่อง การดูแลทารกโรคปอดอักเสบ โดยใช้สื่อภาพพลิกโรคปอดอักเสบในเด็กประกอบการให้ความรู้ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การประเมินความรู้ของมารดาก่อน หลังจากนั้นให้ความรู้ตามขั้นตอนแผนการสอนดังระบุในภาคผนวก ง โดยเปิดโอกาสให้มารดาได้ซักถามข้อสงสัย หลังจากนั้นจะเป็นการสอนและการสาธิตในกิจกรรมการพยาบาลที่จำเป็นสำหรับโรคปอดอักเสบและมารดาสามารถปฏิบัติได้ ในเรื่อง การเช็ดตัวลดไข้ การเคาะปอดและการดูดเสมหะด้วยลูกสูบยางแดง โดยผู้วิจัยจะสอนและปฏิบัติให้ดู หลังจากนั้นจะให้มารดาสาธิตย้อนกลับจนมารดาสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของมารดาโดยการประเมินและติดตามการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของมารดา โดยหลังจัดกิจกรรมการให้ความรู้ ผู้วิจัยจะประเมินโดยการสังเกต และหลังจากเว้นระยะเวลาให้มารดาได้ปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลบุตร ผู้วิจัยจะเข้าไปซักถามพูดคุยกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรค ให้การช่วยเหลือในกิจกรรมที่มารดายังขาดความมั่นใจและปฏิบัติไม่ถูกต้อง และเสริมแรงโดยการกล่าวคำพูดชื่นชมมารดาเมื่อมารดาสามารถปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ใช้เวลาประมาณ 15 นาที)

2. กิจกรรมครั้งที่ 2 เป็นกิจกรรมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเป็นรายบุคคลที่เตียงผู้ป่วย ในวันที่ 2 หลังจากผู้ป่วยเข้าพักรักษาตัวในหอกุมารเวชกรรม โดยมีการจัดกิจกรรมดังนี้ (ใช้เวลาประมาณ 20 นาที)

2.1 สร้างสัมพันธภาพ โดยการ ทักทายมารดาเด็ก พูดคุยในเรื่องทั่วไปก่อน จากนั้นสอบถามเกี่ยวกับอาการและอาการเปลี่ยนแปลงของบุตรที่ผ่านมา หลังจากนั้นผู้วิจัยจะพูดโน้มน้าวให้มารดามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มารดาสามารถมีส่วนร่วมได้

2.2 ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาการเจ็บป่วยของเด็กในครั้งนี้ร่วมกับมารดาเด็ก พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขและจัดการกับปัญหาในประเด็นที่เป็นสาเหตุหรือปัจจัยส่งเสริมในการเจ็บป่วยของเด็กในครั้งนี้

2.3 ผู้วิจัยมอบคู่มือสำหรับมารดา เรื่อง การป้องกันและการดูแลเมื่อบุตรป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ เพื่อให้มารดาไว้ทบทวนและเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรที่บ้าน

2.4 การประเมินและติดตามและมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของมารดา หลังจากการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ดังรายละเอียดตามกิจกรรมที่ 1.4

3. กิจกรรมครั้งที่ 3 ในวันที่ 3 ที่ผู้ป่วยเข้าพักรักษาตัวในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม จะเป็นการ

ประเมินการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตร โดยมีรายละเอียดของการจัดกิจกรรมดังนี้ คือ

3.1 ผู้วิจัยประเมินความรู้ ความเข้าใจของมารดา โดยการพูดคุย สอบถาม ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติในการดูแลบุตรในด้านการป้องกันโรคและการดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ให้ความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ขาด รวมทั้งสนับสนุนและให้กำลังใจในการดูแลบุตร

3.2 พูดโน้มน้าวให้มารดาเห็นความสำคัญและได้ปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล

3.3 ประเมินการมีส่วนของมารดาในการดูแลบุตรขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล โดยใช้แบบสอบถามแบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาลตามแนวคิดของ Schepp โดยผู้ช่วยวิจัย

4. กิจกรรมที่ 4 เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนวันนอนในโรงพยาบาลของผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบที่อาจไม่เท่ากัน ดังนั้นในกรณีที่บุตรต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลนานมากกว่า 3 วัน ผู้วิจัยจะดำเนินกิจกรรมโดยให้มารดาได้รับการพยาบาลตามปกติเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง

5. กิจกรรมครั้งที่ 5 ในวันจำหน่าย ผู้วิจัยทบทวนแนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรโดยให้ครอบคลุมในเรื่องการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพและการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง แนวทางปฏิบัติในการดูแลบุตรเมื่อป่วยด้วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจหรือโรคปอดอักเสบ สอบถามปัญหาและให้ความรู้เพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับการดูแลบุตรที่มารดายังไม่เข้าใจ รวมทั้งการย้ำเตือนเรื่องการมาตรวจตามนัดเมื่อครบ 2 สัปดาห์

6. กิจกรรมครั้งที่ 6 หลังวันจำหน่ายเด็กป่วยได้ 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยโทรศัพท์เยี่ยมผู้ป่วยและครอบครัว เพื่อประเมินปัญหาและอุปสรรคในการดูแลบุตร รวมทั้งความต้องการการช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยจะสอนและแนะนำเพิ่มเติมในปัญหาที่มารดายังไม่เข้าใจ หรือยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง รวมทั้งพูดคุยให้กำลังใจ และย้ำเตือนให้มาตรวจตามนัดเมื่อครบ 2 สัปดาห์

การกำกับการทดลอง คือ การที่มารดาเด็กมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งประเมินโดยแบบกำกับการทดลอง ซึ่งเป็นแบบวัดการมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล โดยผู้ช่วยวิจัยให้กลุ่มทดลองทำแบบกำกับการทดลอง ในวันที่ 3 หลังดำเนินการตามกิจกรรมที่ 3 ซึ่งในการประเมินผล การผ่านการกำกับการทดลอง คิดค่าคะแนนการมี

ส่วนร่วมของมารดาในการดูแลบุตรในโรงพยาบาลตั้งแต่ ร้อยละ 80 หรือคะแนนรวม 96 คะนนขึ้นไป หากมารดาเด็กได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 80 หรือ 96 คะแนน ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การกำกับการทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ผ่านการกำกับการทดลอง จะไม่นำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างรายนั้นนั้นมาวิเคราะห์ผล แต่มารดายังสามารถเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้จนสิ้นสุดการทดลอง โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างใหม่จนครบจำนวนตามที่ระบุไว้ในกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามารดาเด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กป่วยในโรงพยาบาล โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ การกำกับการทดลองคือมากกว่า100 คะแนนทุกคน จึงไม่มีมารดาเด็กที่ถูกตัดออกจากการทดลอง

3) **การประเมินผลการทดลอง** การประเมินผลการทดลอง เป็นการเก็บรวมรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา ในสัปดาห์ที่ 2 หลังจำหน่ายผู้ป่วย ที่ห้องตรวจกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยได้คำนึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตรงภายในของการวิจัย ที่อาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนจากการวัด จึงป้องกันโดยไม่ให้ผู้ช่วยวิจัยทราบว่า มารดาเด็กคนใดอยู่ในกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มทดลอง เพื่อป้องกันอคติที่อาจเกิดขึ้นจากการวัดได้ และก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเน้นให้ผู้ช่วยวิจัยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า ข้อมูลที่ได้จะนำมาประเมินผลในภาพรวม การตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อเด็กป่วยและมารดา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้ช่วยวิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นมารดาเด็ก ที่ห้องตรวจกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ในวันที่มารดานำบุตรมาตรวจตามนัดหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลได้ 2 สัปดาห์ โดยผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา
2. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ช่วยวิจัยให้คำแนะนำแก่มารดาเด็กเพิ่มเติม ในกรณีที่มารดายังปฏิบัติไม่ถูกต้อง รวมทั้งกระตุ้นให้มารดาเด็กมีการปฏิบัติต่อเนื่องในการดูแลเด็กเพื่อป้องกันโรคปอดอักเสบ จากนั้นแจ้งให้มารดาทราบถึงการสิ้นสุดการเป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแสดงความขอบคุณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Window (Statistical Package for the Social Science for Windows) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเกณฑ์สรุปผลทางสถิติ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

2. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดาภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลได้ 2 สัปดาห์ ในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของของค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในการดูแลทารกของมารดากลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการให้ความรู้ร่วมกับการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยใช้สถิติ Paired t-test

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดาก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Independent t-test

สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง